

בס"ד

כל רוחות שבעולם

על קורות חייהם ופועלם של

הגאון המופלא

רבי משה שמעון בן הרב ישראל עזרא **מירניק** זצ"ל

(תשי"א-תשס"ו)

ראש הכולל ור"מ בישיבת 'תפארת שרגא' ומחבר ספרי 'שמועות משה' ועוד

ורעייתו

הרבנית הצדקנית **מרת בילא לאה** ע"ה

(תשי"ג-תשע"ז)

בת הגאון המפורסם **רבי חיים יעקב גולדוויכט** זצ"ל

ראש ישיבת 'כרם ביבנה' ומחבר ספרי 'אסופת מערכות'

כתיבה: יהודית גולן

עריכה: הרב אפרים אנגלרד

ירושלים, ניסן התשע"ט

עריכת לשון: שולה יעקובסון
עימוד: feige192@gmail.com
עיצוב עטיפה: שרי שפירא

© כל הזכויות שמורות
למשפחת מירניק

בכל ענייני הספר ניתן לפנות לטל' 052-7171410
או בדוא"ל: sfarim.miernik@gmail.com

פרולוג

מאי שם עלתה בדמיונה התמונה שראתה פעמים רבות כל כך: שולחן שבת מכוסה במפה לבנה ונקייה, וסביבו הורים וילדים מלאי אור. החמימות ואהבת הבריות נשבו בכל פינה! השעות סביב השולחן נשאו אותה ואת חברותיה למחוזות של קדושה ומחשבה, של טוהר ושאיפות.

היא הביטה סביבה על ביתה המפואר, על המשחקים המעוצבים ועל התינוקות שלה, הלבושים במיטב האופנה, והרגישה שבביצת מנעמי הגולה לא תוכל להוביל את משפחתה לגבהים שחוותה.

"כל העת הייתה משפחת מירניק מול עיניי..." מספרת ווי, "ידעתי שאני חפצה בבית כזה, בשולחן שבת כמו שטעמתי אצלם, בקדושה ובעמל התורה שאותו היה אפשר למשש בבית באופן מוחשי. הדוגמה הזאת היא שהעניקה לנו בסופו של דבר את הכוח לעזוב הכול ולשוב לארץ הקודש".

אם תרצו – ווי ומשפחתה הם סמל ודוגמה לבתים הרבים שנבנו בהשראתם של רבי משה שמעון והרבנית לאה מירניק.

האב, ר' משה שמעון מירניק, היה בן יחיד.

הוא נולד לאב מבוגר, שאיבד אישה וילדים בשואה.

בגיל שש התייתם מאמו ובגיל שתים-עשרה וחצי הגיע לארץ בגפו מאורוגוואי הרחוקה.

לכאורה – כל הנתונים המבטיחים תוצאה של מבוגר מופנם, עצוב ומסכן, ההולך בצידי הדרכים...

ולא היא!

כל מי שהכיר את הגאון המופלא רבי משה שמעון מירניק זצ"ל יכול להעיד על שמחת החיים שתססה בו, על אהבת האב שהרעיף על ילדיו, על מידותיו התרומיות, על הקשב והעצה הטובה שהעניק ברוחב לב ועל הביטחון העצמי שבו היה משופע.

הרב מירניק היה דוגמה ומופת ל"וחזקת והיית לאיש" – בנייה עצמית בעשר אצבעות, בלא תנאים שמיישרים את הדרך ומקלים את ההתמודדות.

לא רק לילדיו היה הרב מירניק מגדלור, כי אם לרבים מתלמידיו ומשומעי שיעוריו, מתחזקים וותיקים, בוגרי ישיבות ו'עמך' שהתחממו לאורו, שמעו את שיעוריו ונטלו ממנו עצה ותושייה.

בשותפות מלאה עם רעייתו הרבנית לאה ע"ה, בת גדולים ואישיות קורנת ומשפיעה, הקים בית שמח ומחנך, בית שכולו תורה, כששניהם בצוותא אורגים מסכת חיים מופלאה שהמוטו המנחה אותה הוא "מה ה' אלקיך שאל מעמך".

לאחר שהסתלקו בחטף ניסינו לצעוד בעקבותיהם, ללקט גרגירים ממעשיהם ולנסות ללמוד מהם דרכי מוסר ומידות.

גם אתה, קורא יקר, מוזמן להכיר את דמויות המופת האלה, שהסתתרו תחת מסווה יום-יומי ואנושי כל כך, וליטול עימך פנינים מהנהגותיהם.

כדי להיטיב להבין את הרקע שבו צמחו הרב מירניק ורעייתו, הקדשנו חלק בספר להיכרות עם דמויותיהם של הוריהם וסביהם, רבי יוסף ברקוביץ-קוסובר הי"ד, רבי חיים יעקב גולדזיכט והרב ישראל עזרא מירניק זצ"ל, שכל אחד מהם ראוי לספר בפני עצמו.

יהודית גולן

כסלו תשע"ט

תוכן העניינים

7	הקדמה
11	דבר העורך - מאחורי הקלעים
17	חלק א: חוליה בשרשרת הדורות - משפחת גולדוויכט הרב ישראל אלעזר גולדוויכט ♦ יתומים ואין אב ♦ ילדות בירושלים העניה ♦ עץ חיים ♦ התכתבות עם גדולי תורה ♦ תלמיד חביב של רבי איסר זלמן מלצר ♦ עמל תורה בלומז'ה ♦ שימוש תלמידי חכמים - קרבה יתרה לרב מבריסק ♦ הסכם יששכר וזבולון ♦ בן בית אצל ה'חזון איש' ♦ בצילו של רבי אייזיק שר - ייסוד ישיבת סלבודקה
69	חלק ב: חוליה לחוליה - משפחות ברקוביץ וקפלן קוסובה ♦ ישיבת מיר, אצל רבי ירוחם ♦ משפחת קפלן, מחותנים עם גדולי הדור ♦ הרבצת תורה בלונדון ♦ הקמת ישיבת מהרש"א באוסטראה ♦ חיבור ה'חלקת יוסף' ♦ הבריחה לוויילנה ♦ רבי יוסף ברקוביץ (קוסובר) ה"ד ♦ החיים בגטו ♦ מחנה קייזרוואלד ♦ מחנה שטוטהוף ♦ אל ארץ הקודש ♦ בבית משפחת פוברסקי ♦ ענבי הגפן בענבי הגפן ♦ מגורים בירושלים ♦ מגורים בבני ברק ♦ הולדת הבן הבכור
165	חלק ג: בעולמה של ישיבה הקמת ישיבת 'כרם ביבנה' ♦ העמדת מאות תלמידים ♦ השפעה ציבורית ♦ עזות דקדושה ♦ הקמת ה'כולל' ♦ התמסרות לתלמידים ♦ התקף לב ♦ פרס ישראל ♦ הקשר עם רבי יצחק הוטנר ♦ 'אסופת מערכות' ♦ פרישה מהישיבה וחזרה לירושלים ♦ בנסוע הארון
243	חלק ד: אמה של מלכות אם הישיבה ♦ על דוכן הנואמים ♦ סבא וסבתא
259	חלק ה: בניך כשתילי זיתים ילדות בקיבוץ ♦ הבן גולה למקום תורה ♦ לאה בבית הספר ♦ בתיכון הרב לוסטיג ♦ מדריכה ומשפיעה ♦ לימודי הוראה במכללה

חלק ו: תפארת בנים אבותם – משפחת מירניק.....287

שורשים בפולין - וגרוב ♦ בברסלב בוער אש ♦ נישואי הרב ישראל עזרא מירניק
♦ להט חסידי ♦ מקל נדודים לארגנטינה ♦ שמירת השבת ♦ ויותר ישראל לבדו -
רעייתו שרה וששת ילדיה ♦ משפחת אמבנדר ♦ להתחיל מחדש

חלק ז: אבא – רבי משה שמעון מירניק.....317

אורוגוואי ♦ יניק וחכים ♦ גולה למקום תורה ♦ בישיבת 'בית שמואל' בחדרה ♦ קשר
של מכתבים ♦ בישיבת 'בית התלמוד' ♦ הביקור באורוגוואי ♦ בישיבת פוניבז' ♦
בכולל 'יד מאיר'

חלק ח: בית לשמי.....369

מה' אישה לאיש ♦ חתונה ♦ בישיבת 'קול יעקב' ♦ הרבנית לאה מירניק מורה
בחורב ♦ הלימוד בישיבת מיר ♦ הולדת הילדים ♦ פטירת הסב הרב ישראל עזרא
מירניק זצ"ל

חלק ט: מגדל אור.....397

תורת חיים ♦ עמלנו אלו הבנים ♦ בחיק הטבע ♦ שבת מלכתא ♦ חגים וזמנים
לששון ♦ שביבי חינוך ♦ ידידי הנפש

חלק י: יפוצו מעיינותיך.....429

הכנסת אורחים ♦ הרוגע והשלווה ♦ כפה פרשה לעני ♦ עריכה באנציקלופדיה
התלמודית ♦ הקמת הכולל 'תפארת שרגא' ♦ הרבצת תורה ♦ ומלבשתו ענווה ♦
ונהנים ממנו עצה ותושייה ♦ אוהב שלום ורודף שלום ♦ דוגמה ומופת ♦ הדרכת
כלות ♦ פיה פתחה בחכמה ♦ בצילם של סבא וסבתא ♦ פטירת הסבתא הרבנית
גולדוויכט ע"ה ♦ עריכת 'אסופת מערכות' ♦ עריכת ש"ס שוטנשטיין - ארטסקרול

חלק יא: שעת ניסיון.....489

עננים קודרים ♦ בית חולים זוטא ♦ בצל הסכנה ♦ פרדה מהילד נחום ז"ל ♦ הבן
יקיר לי ♦ בתוך עמי

חלק יב: כי בא השמש.....507

ויום המוות מיום היוולדו ♦ שבת היא מלזעוק ♦ צידה לדרך ♦ ימים אחרונים של רבי
משה שמעון מירניק ♦ ההלוויה ♦ לבדה במערכה ♦ כשרפת בית אלוקינו ♦ שלוות
האמונה ♦ בית אמא ♦ מכון 'שמועות משה' ♦ פטירת הרבנית לאה מירניק ע"ה ♦
בעקבי הצאן

אפילוג.....544

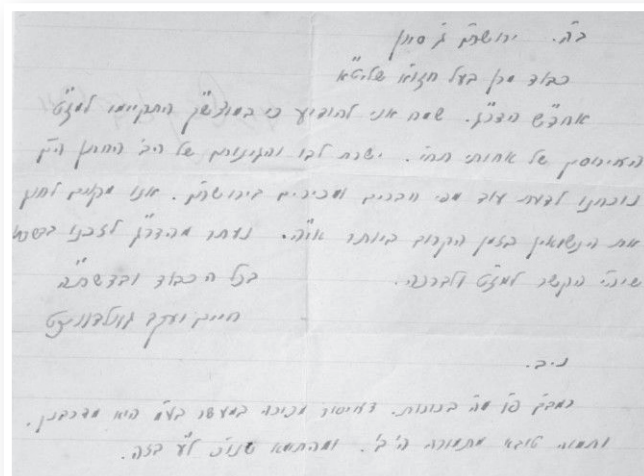
מפתח אישים.....545

כך התקרב חיים יעקב למרן ה'חזון איש' והיה לאחד מבאי ביתו. לעיתים קרובות היה מתייעץ ומתכתב עימו בכל מיני עניינים. "הרבנית קרליץ לא חיבבה את הג'יג'י המגיע אל בעלה לעיתים תכופות", סיפר הרב גולדוויכט בחיור, "ולא אחת היה מרן ה'חזון איש' מעביר לי מספריו דרך החלון, כדי שהרבנית לא תתכעס..."

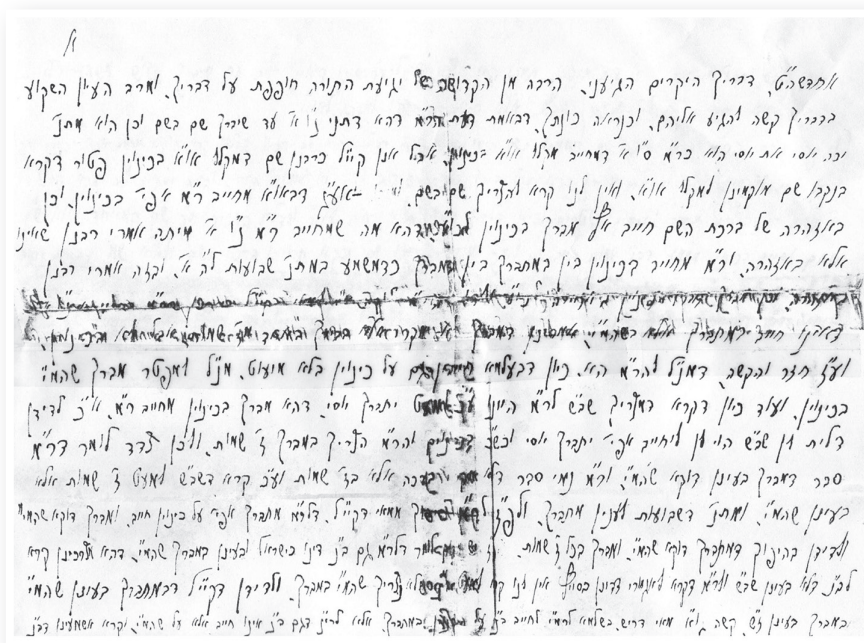
קונטרסים מסועפים בהלכה הוחלפו ביניהם, בהם איגרות רבות שפורסמו בעילום שם בקובץ 'אגרות חזון איש'. באחת האיגרות הללו מתבטא ה'חזון איש' בעוצמה נדירה:

דברך היקרים הגיעוני. הרבה מן הקדושה של יגיעת התורה חופפת על דברך, ומרוב העיון השקוע בדברך קשה להגיע אליהם, וכנראה כוונתך...

לא אחת סיפר הרב גולדוויכט על מעשה משובה שיש בו להעיד על הקשר המיוחד שהיה לו עם מרן ה'חזון איש', אף שעל עצם המעשה השתאה הרב גולדוויכט על עצמו בשנותיו המאוחרות: בימים ההם יצא לאור הביטאון התורני 'תבונה' שערך הרב ישראל זיסל דבורץ ובו הובאו דבריהם וחידושיהם של גדולי הדור. באחד הימים דיבר אחד מחבריו של ר' חיים יעקב על ליבו, שיכתוב דבר תורה משל עצמו בסגנון כתיבתו של מרן ה'חזון איש'...

מכתבו של ר' חיים יעקב ל'חזון איש' שבו הוא מבשר על אירוסי אחותו

"דברך היקרים הגיעוני הרבה מן הקדושה של יגיעת התורה..."
מכתב ממרן ה'חזון איש' לבחור ר' חיים יעקב גולדוויכט

הבחור החריף נענה לאתגר. במשך שבועות אחדים הוא הסתגר בחדרו, ובלא מעט מאמץ כתב ברוב כישרון דבר תורה במבנה ובשפה המתאימים. כותרתו של המאמר הייתה: "הוספה בדיון רביה והמשכה במקוה", עניין שכבר נדון בכתבי ה'חזון איש', ובין השורות הצטייר כאילו חזר בו ה'חזון איש' מדעתו.

את דבר התורה הביא הנער לרב דבורץ, בבקשו לפרסמו בעילום שם... העורך עיין בדברים ואכן סבר כי ה'חזון איש' עצמו שלח את דבר התורה בחשאי (כנראה מחמת קרבתו המפורסמת של חיים יעקב ל'חזון איש'). אף שהחבורת כבר עמדה בשלב הדפוס, מיהר הרב דבורץ לעצור את מלאכת ההדפסה ולהוסיף בסוף החוברת את דבר התורה, שהתפרש על פני ארבעה עמודים.

הקוראים שקיבלו לידיהם את הביטאון החדש של חודש טבת תש"ו, קראו בו בעיון, ובמקומות תורה רבים דיברו על ה"פסיקה המחודשת"... אלא שלא כולם טעו: הרב מברסק, שעייין בכתוב, חיך וקבע מיד: "זהו מעשה ידיו של

גולדוויכט..."²⁰

20. ר' יוסף מירניק שמע מאביו.

תבונה

עניני תורה ומוסר

יוצא לאור ע"י
ישראל זיסל פלטיץ-דבורץ

לפנים אביד קומיי ויונה (ליטא).

סנימי לחברי ותומכי ישיבת בית מדרש לתורה.

בה, עה"ק ירושלם ת"ו, טבת תש"ו.

התכן:
עמק הדין . . . . .
הרב י. ז. פלטיץ
היוצא בסלית שאינה מצויצת כהלכתה
הגיד וזו נחמן קוליוצקי ז"ל
מיוצד מירת בשבת . . . . .
הרב אברהם יעקב נייסרעק
היתר מאכלות אסורות במלחמה . . . . .
הרב יצחק קוליוצקי
מעשי נסים . . . . .
אליעזר זאב דבורץ
הוספה:
בדין רביה והמשכה במקוה . . . . .

ד' - (ס"ב).

הרב י. ז. פלטיץ

עמק הדין

(בעקבות הסבא זצוק"ל).

ברשיורת הרבה מקדישה תורת ד' ליוסף הצדיק ולמאורצות חייו. חו"ץ בעלי התלמוד מוצאים כדרכם על פי המדות שהתורה נדרשת בהן בכל תג ותג מפרשיות אלו תלי' תלים של מעלות ומדרגות בגדלות העליונה ורוממות

אלהית לאין גבול ותכלית שבשעור קומה עוד בצאתו מבטן אמו שרה על יד אותו מידי אחיו מידי עשו, האש הגדולה של בית עשו לבית יעקב (א) מרוב חכמה אחיו שבטי יה (ב) ומסר לו את כל מה שיש לו את הבכורה מראובן ונתנה ליוסף (ד) ועל המנהיג בבית ובשרה כי היכי דלשתמען מעלות יתרות מצאו חו"ץ ביוסף לאבות (ה) הוא נתנה בנסיונות יותר ג כן נאמר עליו בתורה: ויהי ד' את יוסף גדול היה בחכמה מעשרת אחיו ועליו שלטים. הנמצא כזה איש אשר רוח העולם ועד סופו אפי' מוצאים כזה (ו) לקריעת ים סוף והירדן: בוכות וינס וינס הירדן יסב לאחור (ז) הנסים הגדולים פניהם את הדרך בכניסתם לארץ ישראל

(א) ילקוט שמעוני, ויצא, רמז ק"ל.
(ב) ילקוט, וישב, ק"מ. (ד) שם, שם.
קמ"ה. (ז) שם, שם. (ח) שם

בטאון 'תבונה'
ובו המאמר בעילום שם...

הוספה

בדין רביה והמשכה במקוה

א.

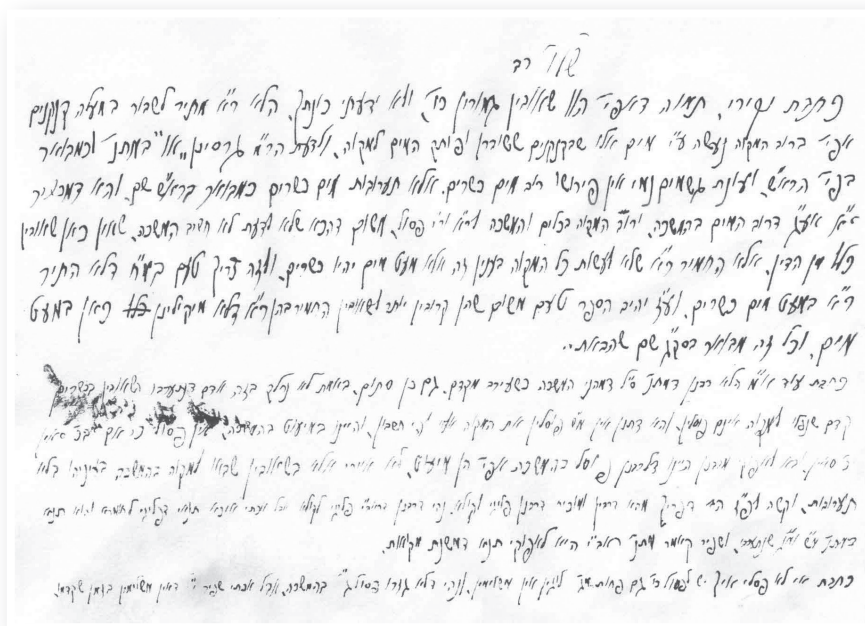
(א) מקואות פ"ב מ"ז המניח קנקנים כו' לפר"ש סובר ר"א דבעינן רבי והמשכה ולכן בעי' עונת גשמים כדי שיתרבו מ"ג וכיון דסובר דרביעית בתחילה פוסק בעי' שיהא מעט מים בבור דחיישי' שבעת השבירה יהיו נתונים למעלה מעט מים ויפלו לבור שלא בהמשכה. ור"י סובר דכולו בהמשכה כשר ולכן ל"ב עונ"ג וסובר דבתחילה נמי בעי' ג"ג ולכן ל"ב מעט מים בבור ובכל גוונא ישבר או יכפה, ומשמע דל"א לא יכפה אפי' בעונ"ג ויש מעט מים בבור וצ"ע דהא אם כופאין על הגג יורדין המים למקוה בהמשכה. ואורבה בכופאין יש להחיר אפי' אין מעט מים בבור דליכא פסיתש שהיו נתונים כמו בשבירה (ה) וכ' הר"ש דאע"ג דמניח לנגבן הוי המים שאובין ול"ד לאה דפיק דשבת המניח כלים תחת הצינור כו' משום דהכא הואיל וצורה אחשוביה אחשובינהו. וצ"ע דמש"כ צירה ל"ד דאפי' בשובר בעי' ל"א עונ"ג. וכונתו דהואיל וניהא ל"י ביירדתן הוי שאובין, (ומה שציין התו"ם ד' ה"ש אהא דקתני אב"ל לא יערה. אינו מדויקדק כ"כ). אלא דצ"ע להר"ש אמאי קתני לנגבן כל עיקר, ולהר"ש צ"ע דהא דתו"כ יצא המניח כו' לנגבן ונתמלאו ת"ל בור, קאי בנפלי מאליהן למקוה.

מ"ח המיד כו' לפר"ש אם שובר את הכלי והמים מתפזרים הוי המשכה, ובשאינה עונ"ג איליי ולא ישבר ל"א דבעי' רבי' והמשכה, ולר"י ישבר דל"ב רבי' אב"ל לא יכפה אפי' ל"י דיון דנשפכין מהכד למקוה הוי שאובין ול"ד ל"כמה דמ"ז דהתם יורדין מהגג למקוה. ובעונ"ג ישבר גם ל"א ויתוספו רוב מ"ג והרוב בעי' כחשבון המים שבעצין דמים שבבור לא נפסלו דאין מים משוכין פוסלין, כשי' הר"ש מלוגיל בתוס' תמורה י"ב ב' והא דקתני ישבר היינו אם רוצה להוציא העצין, אבל יכור להוסיף על המים עד מ"ס אם המים צפין וכשר לכ"צ. א"נ הא דקתני ישבר דחיישי' שיתמעטו מי הבור עד שלא יהיו צפין ויהיו המים שבעצין שאובין, כ"כ התו"ם בשם מהר"ם, ואם רוצה להוציא העצין שלם יכול להוסיף שיצור מ"ס בלי המים שבעצין ואז אין המים נפסלין בהגבהת העצין דמקוה מ"ס אין מ"ס פוסלין. התו"ם ד"ה ורי"א הביא ד' הרא"ש דלא יכפה ל"י משום דחשיב חסידות ד"א ותר ממניח קנקנים והר"ש כ' כן דמפ' המשנה כפי הר"ם ולא איר"י הכא מדין המשכה, אבל להר"צ דמפ' המשנה כהר"ש אין צורך ל"ה דביכפה דמתני' ליכא המשכה וכש"כ.

מ"ט המסדר כו' לפר"ש מתני' כר"י וישבר דל"ד רביעית בתחילה פוסק ואפי' בשאינה עונ"ג ול"א לא ישבר אפי' בעונ"ג דרביעית בתחילה פוסק.
(ב) והרמב"ם סובר דלית מאן דמכשיר כולו בהמשכה. והא דישבר ל"א הוא משום דהצ"ה לנגבן ל"ה שאובין, ולר"א נמי ל"ה שאובין אלא דלא ישבר

(ז) ומה שחמה תו"א מקאות קמא ט"א קמא אפי' מעט מים בבור אינו מוכן דאורבה יותר תמזה דגם ביש בבור ובעונ"ג לא יכפה ל"א.

- מד -

מכתב תגובה של ה'חזון איש' למאמר ב'תבונה'

ר' חיים יעקב היה סקן לדעת כיצד יגיב ה'חזון איש', לכן מיהר ונסע לבני ברק. בהיכנסו אל הבית גילה כי הקובץ התורני מונח על הסטנדר של גדול הדור, סגור. הוא ניגש לחוברת, פתח אותה ו"עייין" בה, מצביע בפני ה'חזון איש' על דבריו כביכול המופיעים בה. "נראה אחרי תפילת מנחה..." הפטיר גדול הדור. אחר המנחה הזמינו ה'חזון איש' להצטרף אליו לארוחת צהריים, ובשעת הארוחה ביקש ממנו לקרוא לפניו את דבר התורה המדובר. חיים יעקב קרא את הדברים, חש כי אולי עבר את הגבול במעשהו. אולי בגלל העובדה שהבחור קרא את הנכתב ברהיטות מיוחדת, הבין ה'חזון איש' מיד כי ידו הייתה במעל והפטיר: "אה... זה אתה כתבת?!" "הרב מקפיד עליך?" רעד קולו של הצעיר בשאלה, בעוד ליבו הולם ודואג. "אפשר היה להקפיד על מעשה כזה", השיב ה'חזון איש' בניחותא, "אך מה אעשה שאין לי מהמרקחת הזו בנפשי?..." הבחור נשם לרווחה.

למרות התקרית הוסיף ר' חיים יעקב להגיע אל ה'חזון איש' לעיתים תכופות ולהתייעץ עימו בכל אשר פנה. כאשר סבל מפצע עקשן במקום מוצנע שח על כך ל'חזון איש' כמו בן המשוחח עם אביו. בלא לראות בדבר פחיתות לעצמו ביקש ה'חזון איש' לראות את הפצע ורכן כדי לאבחן אותו...

עם המכתבים העתיקים נמצא מכתב מאת ה'חזון איש', הפונה לר' חיים יעקב במילים: "כתבת יקירי..." במכתב עונה גדול הדור בלא שום הקפדה על שלוש הערות שהופיעו ב'תבונה'. לאחר שקיבל את פרוכתיו של ה'חזון איש' חלשה רוחו של הצעיר והוא תהה: הכיצד זה נדחות סברותיו בקלות כזו, לאחר שהתייגע בהן במשך שבועות רבים?

אמר לו ה'חזון איש': "אם לומדים תורה לשמה זוכים לכוון לאמת..." לא רק על תורתו של הנער היתום נתן ה'חזון איש' את דעתו, כי אם אף על גידולו הראוי ועל הליכותיו. על אחת ההערות החינוכיות שנחקקו בעצמותיו סיפר הרב גולדוויכט לא אחת:

"בהיותי קרוב לרב מברסק, נוכחתי בהקפדתו המופלאה בדקדוקי קריאת שמע. פעמים היה כופל מילה אחת פעמים אחדות עד שהצליח לבטאה כראוי. באחד הימים עת התפללתי לידו, שמעתי את הרב מנסה לבטא את המילה 'עשב' [ונתתי עשב בשדך...] כתקנה, בהדגשת האות עי"ן. הרב כפל ושילש את המילה ולבסוף נמלך בדעתו ואמר: 'גראז' (עשב ביידיש, ואמנם ההלכה היא שהקורא קריאת שמע בכל לשון – יצא). מני אז התחלתי לחקות אותו..."

"באחד הימים, כאשר התפללתי לצד ה'חזון איש', הוא שמע זאת, ובתום התפילה הגיב:

'אתה נמצא כעת בבני ברק. בוודאי אתה כותב מדי פעם לאמך האלמנה שבירושלים?'

'בוודאי...' אמרתי.

'כיצד אתה פותח את מכתבך?' שאל ה'חזון איש'.

'מה פירוש?' תמהתי, 'אני מתחיל בדרך כלל במילים: לאמא היקרה לי מאוד שלום...'.

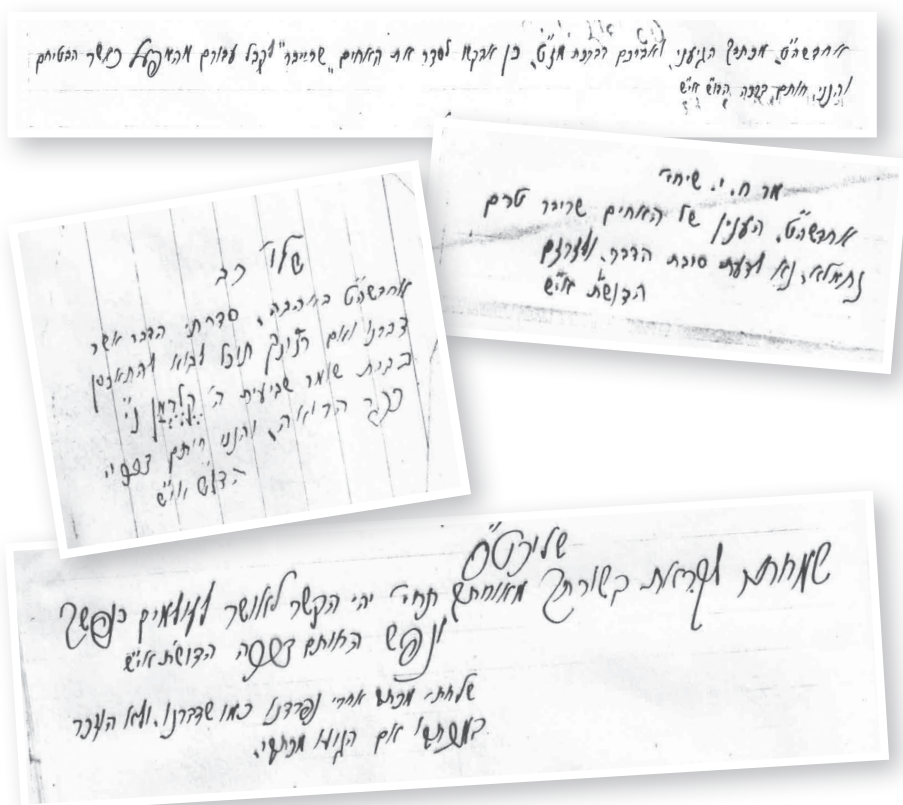
'בפעם הבאה לא כך תכתוב, אלא: לאמא היקרה היקרה מאוד...' אמר ה'חזון איש'.

'מה הטעם?' תהיתי.

'הלוא כך בדיוק אתה עושה בקריאת שמע! גילה גדול הדור את כוונתו.

'אבל כך נוהג הרב מברסק!' טענתי להגנתי.

'זוהי הנהגה פרטית שלו. אין היא נוגעת אליך!' פסק ה'חזון איש', מעמיד אותי באחת על מקומי ומדגים לי עד כמה תכונת החקיינות נלעגת היא."

מכתבי מרן ה'חזון איש' לבחור חיים יעקב גולדוויכט

באחד הימים שאל ר' חיים יעקב את ה'חזון איש' מדוע אינו עוסק בדברי אגדה. השיב לו גדול הדור: "בהלכה יש לנו כלים להשתמש בהם; יש לנו ראשונים, רמב"ם, טור ושולחן ערוך. אבל באגדה – זה כמו לטפס על הקירות. אין לנו שום כלים לבחון אם אנו חותרים לאמת או שמא מתרחקים ממנה..."

בהיותו מקורב הן ל'חזון איש' הן לרב מברסק, אירע לא אחת שהרב גולדוויכט נשלח להעביר מסרים מהכא להתם. דברי התורה עברו במסירה בעל פה על ידי השליח הנאמן, כאשר כל המשא ומתן ההלכתי עובר דרכו בין שני הגדולים היושבים זה בבני ברק וזה בירושלים.

באחד הדיונים המכותבים הללו התברר בסופו של דבר כי הדין עם מרן ה'חזון איש'. באותם רגעים הבחין ר' חיים יעקב כי על פניו של הרב מברסק ניצרת חלישות הדעת. עם זאת, לאחר הרהור מה אמר הגר"ז לבחור הצעיר: "אבל

ה'חזון איש' אינו בעל ייסורים כמוני... כוונתו הייתה שהוא בר מעלה בכך!

עד אחרית ימיו המשיך ר' חיים יעקב לחוש תלמיד של ה'חזון איש'. כל ווארט או חידוש הלכתי ששמע ממנו התפרש אצלו כדרך חיים, כשהוא משמר אף את נימת הדברים.

אם אין קמח

בכל אותן השנים היה ר' איסר זלמן מלצר עוקב בתשומת לב אחר תלמידיו האהוב. אין לדעת אם הגיעו לאוזניו שמועות על הדוחק המר שבו חי הגאון הצעיר ועל הצורך שלו לחזור בין בתי המדרשות אחר לחם לאכול, אולם מציאות היא כי כאשר נוצרה הזדמנות מתאימה, ארגן הרב מלצר לחיים יעקב 'הסכם יששכר וזבולון' ייחודי. ההסכם נערך בחודש מרחשוון תש"ב בין הנדיב ר' גרשון ב"ר אריה יהודה הלוי לוין ובין הבחור ר' חיים יעקב.

לימים סיפר ר' חיים יעקב כי הרב מלצר עצמו הכתיב לרעייתו את נוסח ההסכם, כשהוא נזהר מאוד שהבחור הצעיר לא ייכשל חלילה בגזל בשל אי דיוק בניסוח. כשרשם "והתחייב ללמוד", נרתע ואמר בחומרה: "חלילה, כאן יש להישמר! אין להעמיס על חיים יענקל יתר על המידה. רשמי בבקשה: והתחייב ללמוד בשקידה בינונית..."

ואז שב ונעצר, הרהר ואמר: "עדיין יש מקום לטעות... עלייך לכתוב: והתחייב ללמוד בשקידה בינונית רגילה", ועדיין לא נחה דעתו, ושוב הורה למחוק ולכתוב מחדש את הנוסח הסופי: "והתחייב ללמוד בשקידה בינונית, רגילה, כפי כוחו..."

בזכות ההסכם הייחודי זכה הנער היתום בתמיכה חיונית בסך שלוש לירות חודשיות (שווה ערך אז לכחצי משכורת חודשית ממוצעת) עד נישואיו ולאחר מכן למשך חמש שנים נוספות. תמיכה זו החייתה את נפשו ואת נפש בני משפחתו.

לימים, כאשר למד נכדו הרב יוסף מירניק בישיבת תושיה - תפרח, שלח עימו סבא הענתק של ההסכם לר"מ בישיבה, הרב בן מנחם, נכדו של רבי איסר זלמן...

היוצאים מן הלב לא היו לשווא. ר' ישראל עזרא החל להתרגל לרעיון שבעוד זמן מה יאלץ להיפרד מבנו ולשלוח אותו למרחקים.

הווי גולה למקום תורה

ארץ ישראל הייתה המקום המתאים ביותר לשלוח אליו את הילד הגאון. רק בה היו ישיבות מתאימות שבהן יוכל לגדול בתורה. ר' ישראל עזרא אסף פזו לפזו (המטבע המקובל באורוגוואי), כדי לקנות לבנו כרטיס נסיעה בכיוון אחד בלבד. מתי יוכל לאפשר לו ביקור חטוף ואם ישוב לראותו בכלל? – זאת לא ידע.

גם הנער, שחש היטב כי אך את טובתו מבקש אביו, החל לתכנן את המסע הגדול.

באחד הימים שב האב הביתה ובידו הפתעה: זוג תפילין! "אני רוצה שתלמד להניח כאן ועכשיו", אמר למוישה'לה, מסביר לו כיצד יש לגלגל את הרצועות והיכן בדיוק מניחים את הבתים. כך החל מוישה'לה להניח תפילין כבר בגיל שתים-עשרה, כדי להתלמד בהנחת התפילין לצד אביו, וייתכן כי גם לעילוי נשמת אמו.¹⁷

בימים הבאים הושיב אותו אביו ללמוד גם את הפטרת פרשת וישלח – 'חזון עובדיה', שאותה התעתד לקרוא לפני הנסיעה הגדולה. לא עין אחת ברקה מדמע כאשר הילד, בן לאוד מוצל מאש, המתעתד לנסוע לארץ ישראל, קרא על מפלת בני אדום, וקולו הצלול נישא בגאון: "ובהר ציון תהיה פליטה והיה קדש".

לא מעט מתפללים תהו בינם ובין עצמם על כי ילד צעיר כל כך עולה לתורה, שנה לפני היותו בר מצווה. "מוישה'לה חכם כל כך, עד שאפשר לעשות לו בר מצווה שנה לפני המקובל..." היה מי שהפטיר.¹⁸

בימי ההכנה לנסיעה העניק ר' ישראל עזרא פעם אחת סטירת לחי לבנו, על מעשה של מה בכך. "הנך נוסע לבד לארץ רחוקה, ואני רוצה שתזכור מהי מרות של אבא!" הסביר את מתת ידו.

17 מנהג שמזכיר הגאון רבי שלמה קלוגר בספר סת"ם ומובא במקומות נוספים.

18 זלמן קצוביץ, שהתפלל עימו בבית הכנסת.

שלח נא את בנך, את יחידך...

אף שהנסיעה תוכננה לכסלו תשכ"ג, בפועל היא נדחתה לאחר הפסח, המועד שבו התקבל משה שמעון לישיבת 'בית שמואל', שנוסדה בשנה ההיא בחדרה, בראשותם של הרב שלמה בורשטיין והרב חיים אבולסון זצ"ל.

'שלמה טיקטיןר' ו'חיים ויסוקר' - כך כינו אותם בישיבת ברנוביץ', ולאחר מכן בישיבת מיר, שבהן למדו. החברות בין השניים לא פסקה מעולם! יחד נסעו עם הישיבה לשנחאי בשנות הזעם, ויחד הגיעו לאמריקה. הרב בורשטיין יסד ישיבה קטנה בסן פרנציסקו, ובראשה עמד זמן קצר, אולם בשנת תש"ז היגר לאורוגוואי ונשא לאישה את בתו של השו"ב המקומי, הרב ספיר. בשנים הבאות יסד את 'ישיבת הרב קוק' בעיר והזמין את הרב אבולסון לשמש בה ר"מ. הרב בורשטיין אף שימש רבו של 'בית הכנסת דליטא' במונטווידאו, ושם הכיר את ר' ישראל עזרא. בשנת תשכ"א עלתה משפחת בורשטיין לארץ, ועימה שלושה בחורים מאורוגוואי שהיוו את הגרעין הראשון לישיבה בארץ ישראל. בשנת תשכ"ג הוקמה הישיבה מחדש בחדרה. הרב אבולסון עלה עם משפחתו לארץ והצטרף לרב בורשטיין בעבודת הקודש. מטבע הדברים נמשך לישיבה אחוז גבוה של בחורים דרום אמריקניים, שמצאו כי נוח ללמוד במקום שבו ראשי הישיבה דוברים את שפתם ומבינים את המנטליות שלהם. הישיבה נועדה לארבע שנות לימוד, כשמחצית היום לומדים בה לימודי קודש, ובמחצית השנייה את לימודי משרד החינוך לבגרות.¹⁹

בן שתיים-עשרה וחצי היה משה שמעון כאשר יצא לדרך הארוכה. על כבש האונייה נפרד ר' ישראל עזרא מהאדם הקרוב אליו ביותר וכל עולמו, עוקד את רגשותיו הטבעיים למען מטרת העל; שבנו יתעלה ויזכה לקבל את תורת ארץ ישראל.

כשהדמעות מסמאות את עיניו עמד על הרציף, מביט בספינה המרימה עוגן ומתרחקת אט אט מן החוף. על סיפונה ניצב ילד בודד, מנופף לשלום, מתאמץ לשמר את דמותו של אבא ההולך והופך לנקודה קטנה באופק, ואחר נעלם כליל.

¹⁹ הישיבה בראשיתה פעלה ב'שפיר' בשם 'אור עציון', ורק באביב תשכ"ג הוקמה מחדש בחדרה, לאחר שהרב נריה ביקש מהרב בורשטיין לבוא ולקומם ישיבת 'בני עקיבא' בעיר חדרה.

גירסא דינקותא

אחרי שבועות אחדים של הפלגה קרבה האונייה לחופי הארץ. הנוסעים ובהם מוישה'לה ניצבו על הסיפון מתרגשים בקול. כאשר ירד לבדו מן האונייה משך הנער את תשומת ליבו של עיתונאי, והלה מיהר לראיין את "העולה הצעיר והבודד", כסקופ לעיתונו... אבל למוישה'לה אצה הדרך. כשהוא נושא את מיטלטליו המעטים נסע מהנמל היישר לחדרה – אל הישיבה החדשה ואל הרבנים שציפו לו במאור פנים. כיתה ט' הייתה הכיתה הראשונה בישיבה התיכונית, והוא נכנס ללמוד בה. אמנם חבריו לכיתה היו מבוגרים ממנו בשנתיים-שלוש, אך לנער המוכשר לא הפריע הדבר. עד מהרה השתלב בהם, מתבלט בידע העצום שלו בגמרא, שאותו קנה בלימודו הממושך עם אביו.

בתקופה הראשונה לא הכיר התלמיד שהגיע ממרחקים את העברית המדוברת, על כן השתמש בתחליפים תנ"כיים. כאשר ביקש לומר 'רוצה' אמר 'חפץ'. כאשר רצה שיעבירו לו את הסכין אמר: "הב לי את המאכלת", ועת בירר מדוע לא הגיע חבר לארוחה ציטט: "מדוע לא באת תמול אל הלחם?" לעומת זאת, כאשר התבקש לכתוב חיבור, הייתה לו שפתו התנ"כית לעזר, והחיבור המושלם הועלה על נס. "ראו זה פלא", אמר המורה לבני הכיתה, "עולה חדש כותב חיבור מוצלח יותר מהמקומיים!" לא חלף זמן רב והנער קלט גם את השפה המדוברת על בוריה. עם תום שנת הלימודים התכוונו בני כיתה ט' לעלות לכיתה י'. והנה, בבגרות בלתי מצויה פנה מוישה'לה לרבותיו וביקש... להישאר שנה נוספת בכיתה ט'. "לא נוח לי בחברת ילדים גדולים כל כך", הסביר. הרבנים נעתרו לו, ובזמן אלול שוב החל מוישה'לה ללמוד בכיתה ט'. רק לשיעורי הגמרא הצטרף לחבריו הגדולים, בני כיתה י'.

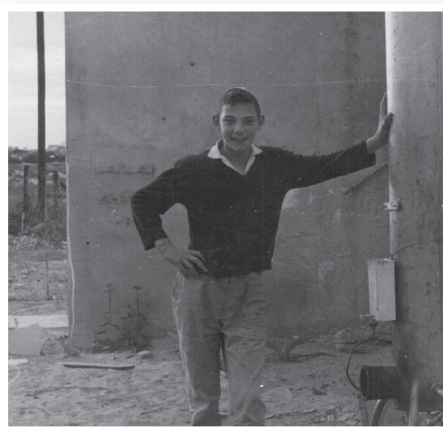
בעול מצוות

בחודש מרחשוון של שנת תשכ"ד התכונן משה שמעון לחגוג את בר המצווה שלו עם חבריו לכיתה. אביו, שעקב אחריו מרחוק ושמר עימו על קשר מכתבים הדוק, שלח לכבוד יומו הגדול דבר תורה כנהוג, אך ראש הישיבה ביקש לעיין תחילה בדברים ולבדוק אם הנער מבין אותם. "הדברים קשים מדי לצעיר שכמותך..." אמר לו, אך לאחר שבחן אותו נוכח לראות כי הוא שולט בדרשה ומבין אותה היטב.

תשכ"ג, משה שמעון בביקור במרתף השואה, זמן קצר לאחר שהגיע לארץ

תשכ"ה, משה שמעון לצד צריף הפנימייה בישיבת 'בית שמואל'

ביום המיועד נאספו חבריו של הצעיר הבודד, רבנים ונכבדים מעיריית חדרה, וכמובן צוות הישיבה, וערכו לו מסיבה קטנה מלווה בכיבוד ובדברי תורה. בהגיע תורו לדרוש נעמד מוישה'לה והרצה בשטף ובביטחון את דבר התורה, מציין מדי פעם כי מסקנה או רעיון נלמדים מדף זה או אחר. הכול ישבו פעורי פה לנוכח הבקיאות המדהימה, ובתום הדרשה הריעו לו בהערכה.

בסיום הערב פנה אליו הרב בורשטיין ושאל: "הכיצד זכרת את כל מראי המקומות הרבים?"

"מי אמר שזכרתי?" השיב הנער בהומור, "הרי ממילא איש מהנוכחים אינו יודע היכן כתובים הדברים, וכך יכולתי לומר 'מראי מקומות' כרצוני..."²⁰

לאחר שחלף האירוע המכונן שב הנער לשגרת הלימודים. ימים מספר לאחר מכן המתניה לו הפתעה נעימה – מכתב גדוש באיחולים ובו חמישה-עשר דולרים, מתנה מאביו. במכתב סיפר ר' ישראל עזרא לבנו כיצד חגג את האירוע לבדו בבית הכנסת במונטווידאו בזמן סעודה שלישית, "וכל המתפללים שולחים לך ברכת מזל טוב..."

בישיבת 'בית שמואל'

החיים בישיבה המתחילה לא היו פשוטים כלל ועיקר. "כאשר נקרא אבי לנהל את הישיבה בחדרה, התברר שאין במקום כלום!"

20 גברת זהבה גליק, בתו של מנהל התיכון מר נאמן.

תמונת מחזור מ'ישיבת בית שמואל'

מספרת זהבה גליק, בתו של מנהל הישיבה מר נח נאמן. "אבא חיפש ומצא בתים נטושים של מעברה לעולי צפון אפריקה שנקראה אגרונוק (כיום גבעת אולגה) ושיפץ אותם מעט כדי שיהיו ראויים למגורים. לאחר מכן כיתת את רגליו בין משפחות הסביבה כדי לקבץ תלמידים לישיבה, והלימודים החלו עם שנים-עשר נערים ותקציב זעום במיוחד".

"לקרוא לבתים האלו פנימייה, זו מחמאה..." מעיד מר ראובן אדלר, שאף הוא הגיע לישיבה מאורוגוואי. "לאחר שהתמלאה הישיבה ישנו שבעה-שמונה בחורים בחדר, ואפילו שניים-שלושה במטבח... מקלחת אחת שירתה שלושים נערים, והמזון היה בצמצום. בחופשות שילמה 'עליית הנוער' סכום נוסף לטבחית הישיבה, עולה מרומניה, כדי שתבשל לבחורים תושבי חו"ל ארוחות צהריים. את הארוחות אכלנו בביתה – מרחק עשר דקות הליכה מהישיבה. עם ארוחת בוקר וערב הסתדרנו איכשהו".

אבל לא תמיד כולם הסתדרו.

"הדבר היה באחד מימי החופשה", נזכר הרב ברכיה סקס, מנהל התיכון בישיבה, "הגעתי למקום וראיתי את משה מירניק מסתובב סביב המטבח הנעול וחוכך בדעתו כיצד יוכל להיכנס פנימה, כדי למצוא דבר מאכל!"

▲ משה שמעון יושב ראשון משמאל, בטיול עם חבריו בשיבת 'בית שמואל'

◀ תשכ"ה, עם חברים בשיבת 'בית שמואל', עומד שישי מימין: משה שמעון מירניק

◀ תשכ"ה, משה שמעון ראשון מימין בשורה העליונה, במסע לגלבוץ עם חבריו משיבת 'בית שמואל'

חלק י

יפוצו מעיינותיך

חלק י

יפוצו מעיינותיך

אור מיוחד האיר את פניהם של הזוג ר' משה שמעון ולאה, והאושר שכן במעונם.

"היו רבים שלא הכירו את אבא מקרוב", רשמה לאה לימים, "אבל ידעו לציין את החיוך והשמחה המתמדת שעל פניו. גם ילדי השכונה אהבו אותו אהבת נפש, משום שהוא חיך לכולם ושימח את כולם! למרות החיים רוויי הניסיונות; היתמות, הבדידות בארץ – תמיד ליוותה אותו השמחה. כך היה רגיל לומר: אם אתה עושה משהו, מצווה או כל דבר שאתה חייב לעשות או שהחלטת שיש צורך לעשות – עשה אותו לא מתוך טרוניות, מענות וחוסר סיפוק, אלא מתוך שמחה. זה פשוט משתלם וכדאי!"¹

הכנסת אורחים

כמי שהתארח רבות בבתי זרים וידע כמה אור וחמימות יכולים המארחים להכניס ללב אורחם, ביקש ר' משה שמעון להקים עם רעייתו בית פתוח ומארח. כבר בתקופה הראשונה לנישואיהם פתחו את ביתם בפני אדם גלמוד, והלה התארח בבית הקט במשך שבועות ארוכים.

לאה, שגם היא למדה חסד מהו, חשה כי אמנם הכנסת אורחים דבר גדול היא, אולם ראשית יש לחזק את הקן המשפחתי הצעיר ולשומרו. לכן לאחר תקופה ביקשה מבעלה לתחום את גבולות האירוח ולדאוג שהאיש יפנה את הבית. עם ההגבלות והשמירה על פרטיות מסוימת, המשיכו בני הזוג לארח בכל ליבם לאורך השנים.

לעיתים קרובות הייתה לאה מכינה בבוקר סיר גדול של מרק, סיר אורז ומגש עופות מבושלים, כדי שתוכל לכבד בארוחה משביעה ומטעינה כוחות את כל מי שייכנס אל הבית.

"זכיתי שהבית שלי באמת היה בית פתוח לרווחה ויש בו המון הכנסת אורחים", סיפרה לימים,² "ספגתי את זה מהבית שלנו, משחר ילדותי... בית הוריי היה

1 מתוך המחברת הצהובה שלאה רשמה בה נקודות להרצאה או לספר.

2 ריאיון עם ד"ר שולמית קיציס, בת חברתה מרים רוזנברג-זיו.

קודקוד: 3.0 BY-SA CC

אחד מבנייני ישיבת מיר

בית שחי בשביל הציבור, וזה בנה אותי! אני המשכתי והענקתי זאת גם לילדיי אחריי. כך, גם להם יש בתים פתוחים והם מארחים כולם, כמורשה מדור לדור."

"בהיותי אברך צעיר למדתי בישיבת מיר והגעתי לבית חמי וחמותי בקביעות, כדי לאכול ארוחת צהריים", מספר החתן הר' אברהם יאקב. "באחד הימים פתח חמי את הדלת ואמר: 'אמא לא בבית, הגעת לאכול?' ובלי להמתין לתשובתי המגומגמת פנה לכיריים, עמד וטיגן והכין לי חיש ארוחה חמה וטעימה."

מספר האחין הרב אברהם גולדוויכט:

"הדוד והדודה הצטיינו בהכנסת אורחים במידה יוצאת דופן. בילדותנו היינו מתארחים אצלם רבות ומעולם לא חשנו שמקיימים בנו 'מצוות הכנסת אורחים' או חסד, אלא פשוט שמחים בנו, כחלק מבני הבית ממש. אגב, גם אורחים זרים הרגישו כך. אני חושב שחלק מסוד האירוח המיוחד הוא העובדה שלא עשו עסק מהאורח, אלא הכול התנהל בטבעיות ובנעימות. בהמשך, כאשר בגרתי ולמדתי בישיבה בירושלים, הייתי מגיע לעיתים להתארח בשבת בטבעיות, בלא הודעה מוקדמת.

"תמיד התקבלתי בבית בסבר פנים יפות ובשמחה. כשהחמאתי על הארוחה החזירה לי דודתי את המחמאה באומרה שהאוכל – לפי האורחים. בשנים מאוחרות יותר נהגתי להגיע במוצאי שבתות, וגם אז זכיתי באירוח מכל הלב, כשהדודה מפנה עצמה מכל עיסוקיה ומתעניינת בלימודי ובמעשיי."

הרב משה שמעון מירניק

באחד הימים פנתה הדודה לקרובים, בחורי ישיבה שהגיעו בטבעיות אל הבית, וביקשה מהם להודיע על בואם "רק כדי שיהיו די מנות עוף בעבורכם, שהרי אתם זקוקים למנות גדולות יותר..."

"ממסורת הכנסת האורחים נהנו אף ילדינו – נכדיו של אחיה", מספר האחין הרב ישראל גולדוויכט, "אחד מהם חש מאוד בנוח להתארח בביתם לכמה ימי שלג, ובעת התארחו בבית נתנה לו הדודה לאה שקית ענקית גדושה בחטיפים ובמתקים. 'איך אוכל כמות כזו?' תהה הילד. 'זה בשביל ה'פת בסל', כדי שתמיד תרגיש שיש לך מה לאכול! ענתה לו הדודה בחיוך.

"בהזדמנות אחרת הגיעו בני האחיינים

לנפוש כמה ימים בקיץ. גם אותם כיבדה הדודה במלאי חטיפים. בכוחות משותפים הצליחה החבורה לגמור את תכולת השקית, אך זמן מה לאחר מכן הופתעו האורחים לגלות שהשקית שבה והתמלאה!"

תמיד הייתה בבית ארוחה מבושלת להגיש לכל מי שנכנס, ובשפע! מחותנים שהפתיעו בביקור נדהמו כאשר ערכה להם לאה שולחן בארוחה מלאה, וזאת בלא שנערכה לבואם!

"היינו זוג צעיר", מספרת האחיינית גברת נחמי דויטש, "ויום לפני בדיקת חמץ טיילנו בירושלים. כמובן מאליו נחתנו בבית הדודה, בלי לחשוב על העיתוי... אבל הדודה קיבלה אותנו במאור הפנים הרגיל שלה, הושיבה אותנו ליד השולחן ו... הזמינה בשבילנו מגש פיצה, בעודה מתנצלת כי אין בבית אוכל מבושל".

לא מעט קרובים ואחרים זכו לאירוח מכל הלב, כשלאה מעודדת אותם לפתוח ארונות כרצונם ולהרגיש כבני בית.

"בשבת הראשונה שהתארחתי בביתם כחתן הודיעו לי אבא ואמא שאוכל להביא עימי את האחים שלי", מספר החתן הר' אליהו גרסטל. "הם סידרו

מקום לינה לכולנו, ובמוצאי שבת אמר חמי לאחיי בטבעיות וברחבות לב: 'מעתה אתם יכולים לבוא גם בלי האח שלכם, הרי עכשיו אתם מכירים את הבית'..."

הרב מירניק, שחש בילדותו את טעם הריחוק מהמשפחה, טרח במיוחד כדי להנעים לאורחיו את שהייתם בביתו.

ימי חול המועד היו ימים שבהם ציפתה לאה לאורחים והכינה מדי יום סיר מוסדי ענק מלא בכל טוב. בני המשפחה שהגיעו מחוץ לעיר לביקור בכותל, עברו דרך הבית והתכבדו בארוחה משביעה. לא אחד מהם חשב כי ראוי לשים על הדלת שלט: 'כלבא שבוע'...

באחת השנים התמהמהו מלהגיע אורחים בעלי תשובה שהוזמנו לסוכה. כאשר נשמעה נקישה על הדלת הוכנסה קבוצת הבחורים בברכת ברוכים הבאים. הרב מירניק קידש על היין והכול הסבו בסוכה המרווחת. והנה, בעת שסעדו את המנה הראשונה, התדפקה על הדלת קבוצת בחורים נוספת. עד מהרה התברר כי הקבוצה השנייה היא המוזמנת לבית מירניק, ואילו הקבוצה הראשונה שהגיעה הוזמנה לבית אחר... למרות הטעות, שום אי נעימות לא הורגשה, בזכות קבלת הפנים הנעימה והכנסת האורחים מכל הלב.

"פעם אחת הבאתי חבר הביתה", מספר הבן ר' ישראל, "אמא הכניסה לנו כיבוד, אולם החבר לא נגע בו. אמא הבחינה בכך וסיפרה שכאשר למד אבא בישיבת 'בית התלמוד' אצל רבי משה שפירא, הוזמנו הבחורים לביתו, כנראה ל'עונג שבת', ואף אחד מהם לא טעם מהכיבוד שהוגש לשולחן. והנה נזקק ר' משה לצאת מהחדר לכמה רגעים, ועם חזרתו גילה שהשולחן התרוקן... מני אז עשה לעצמו מנהג של קבע, לצאת מהחדר לכמה דקות, כדי לאפשר לבחורים ליהנות מהכיבוד בלי מבוכה. 'הנה, גם אני כבר יוצאת, ותוכלו לאכול...' סיימה אמא בחיוך."

התחושה שהאורחים הם במקום הראשון נחקקה בלב הילדים עד כי פעם אחת חסרה מנה אחרונה אחת, ובן הזקונים ויתר מרצונו על מנתו. האורחת שקיבלה את המנה התרגשה כל כך מהמעשה, עד שבשבת הבאה פיצתה אותו בעוגה מיוחדת שקנתה בשבילו...

"אינני זוכר שראיתי את אמא אוכלת בעצמה", מחדד הבן ר' איתיאל, "היא תמיד דאגה לכולם, הכינה והגישה והתנצלה בחיוך: 'אני כבר אכלתי קודם...' אפילו בשבת הייתה טורחת סביבנו וסביב האורחים, ורק כאשר אמרו דברי תורה הייתה מבקשת: 'חכו לי רגע...' אני לא רוצה להפסיד! פעם אחת, בהיותי

הרב מירניק עם סלמון זילברמן (בן דוד של הרבנית גולדוויכט)
והאחיין הרב ישראל גולדוויכט

כבן עשר, גיליתי אותה אוכלת ותהיתי על כך בקול. שמעה אמא את תהייתי,
חיכה ואמרה לי: 'אני טועמת פה ושם'..."

הושע נא נפש מבהלה!

כאשר תוהים על הסוד המיוחד שעמד מאחורי האירוח הנינוח בכל עת, מגלים
שלא ידעה להבדיל בין עיקר לטפל ולסלק כל לחץ ו'מה יאמרו' מפעולותיה.
הרוגע היה חשוב לה עד כי החליטה בליבה לוותר על כל מיני פרטים בהתנהלות
היום-יומית, ובלבד שתצליח לשמור על שלוה ונינוחות.
"היא מעולם לא התקשקה עם האוכל", מספרים הילדים, "אבל תמיד היו
סירים ענקיים, מלאים בארוחות טעימות ובשפע, לכל מי שיבוא!"
הרוגע הזה הוא שגם אפשר לה לארח בבית סעודות 'שבע ברכות' לכל ילד,
שבתות חתן ומחותנים כבודים, שלא ביקשה להרשים כי אם ליהנות.
"השמחות בבית היו נפלאות", נזכרים הילדים, "תמיד היו בהן שפע ושמחה!
אמא ידעה לזהות את קו הגבול בין עשייה מרצון ובין לחץ, ולכן מה שאפשר
לקנות – היא קנתה, ובכך שמרה על רוגע מוחלט. בשנים המאוחרות, הכלים

עם בנו בכור

בשמחות ובשבתות היו תמיד חד-פעמיים, האוכל פשוט וטעים והשמחה – מכל הלב! אגב, לבעלה, שגדל במוסדות ונרתע מצלחות פלסטיק, הקפידה לאה להניח את האוכל בצלחת זכוכית!

כאשר ביקשו הילדים הנשואים זמן מתאים לשבת ולשוחח עם

אבא, מצאו כי ביום שישי אפשר לחטוף איתו שיחה במילי דעלמא. "תבואו, תאכלו... אני שמחה שאתם באים!" אמרה אמא, ובכך נתנה אור ירוק לביקורים הקבועים הללו.

היא גם עשתה מעשה; לסירי השבת הוסיפה עוד אורז וחלקי עופות, וכך יכלו האורחים ליהנות מארוחה רגועה בזמן שבו בבתי רבים מחולל השטן את ריקוד הלחץ הקבוע של יום שישי...

"הרבנית מירניק הייתה בבחינת 'עמדו ואשמעה מה יצווה ה' לכם'", מעיד הרב יעקב ב' פרידמן, ידיד המשפחה. "לא היו לה תוכניות ארוכות טווח וגם לא חוסר אונים של 'מה עושים כעת'. היא עשתה הכול בנימה רגועה ונינוחה מאוד. כך החליקה מנושא לנושא על פי חשיבותם, כשהיא קוטעת את מעשיה בהתאם לצורך, בלי שום בעיה. 'אני עושה מה שאלוקים רוצה ממני כעת', הסבירה, 'אין לי תוכניות... התוכנית שלי היא מה שהשם רוצה!'

"התפעמתי לראות כיצד טיפלה בהוריה, קיבלה את הקרדיולוג שהגיע לביקורת, אמרה מילה חמה לאביה, זכרה שהילדים זקוקים לכריכים וגם לא שכחה את כוס הקפה של בעלה, והכול מתוך חמימות ושלווה מיוחדת!"

כפה פרשה

לאה התברכה בכוח נתינה מיוחד ומלא עוצמה. היא אהבה לתת וידעה איך לתת, נתינה בכל דרך אפשרית. ראשית לכול דאגה לרווחתו של הזולת, שיהיה לו טוב ונעים, נוח וטעים. כך קיבלה במאור פנים מיוחד מי שהתדפק על דלתה, משתדלת שלא לסדר עניינים בפתח אלא מכניסה פנימה, מציעה משקה וכיבוד קל, אף כאשר העניין טכני לחלוטין, כגון תשלום ועד בית. "אני זוכרת אותה קוראת תהילים ברגש ובדמעות", סיפרה העוזרת שעבדה

חלק יב

כי בא השמש

הדבר היה בשנת תשס"ד.
הכאב העז שהתפשט בפלג גופו העליון של הרב מירניק אותת לו כי משהו אינו כשורה כלל. הוא היה אז בחדרו הסמוך ל"כולל" והתקשר לבית המדרש. אחד הלומדים החדשים ענה לטלפון, והרב ביקש ממנו להגיע לחדרו, מכיוון שאינו חש בטוב.
"אל תדבר עם איש", הזהירו הרב, "ואל תפריע את מהלך הסדר..."
הצעיר הגיע לחדרו ונבהל לראותו שוכב מכווץ במיטתו. "אני בעיצומו של התקף לב, התוכל להזמין אמבולנס?" אמר לו הרב.
הבחור המבוהל התבלבל לגמרי. ידיו הרועדות התקשו לבצע את הפעולה הפשוטה.
"אם אין לי מי לי?" חשב הרב מירניק, ביקש ממנו את הטלפון והתקשר בעצמו להזעיק עזרה רפואית דחופה.
"הרב הורה לבחור לצאת לכיוון השער הראשי ולעמוד על הכביש כדי לכוון את האמבולנס לחדרו", מספר הרב ראובן נידם. "הוא יצא בבהלה, נתקל בי סמוך לחדר הרב ואמר שהרב מוטל במיטתו בסכנה. נכנסתי לחדר ונוכחתי שם בשעת ההתקף, מחזה קשה ונורא למראה. עם כל זה, בין לבין, החליף עימי הרב כמה מילים, כדי לחלצני מהמבוכה והלחץ".
מתוך האמבולנס התקשר הרב מירניק לביתו וביקש בשלוות נפש מילדיו להודיע לאם שתגיע לבית החולים.
ברחמי שמיים, הטיפול המהיר והצנתור המידי הצילו את חייו.
כאשר שאל אותו הרופא אם הוא מעשן,¹ השיב הרב מירניק: "לא! אך עישנתי בעבר..."
"ומתי הפסקת?" תהה הרופא.
"בזה הרגע!" השיב, ומאותו רגע לא נגע עוד בסיגריה!

---

1 הרופאים טענו חד-משמעית שהתקף הלב היה תוצאה של העישון!

לאחר שהחלים המליץ הרופא על הליכה קבועה כחלק מתוכנית השיקום. רעייתו המסורה הייתה מתלווה אליו לטיולים הללו. עם הזמן החולף הוא התאושש, והילוכו נעשה מהיר יותר ויותר. לאה, שהתקשתה לעמוד בקצב, לא ויתרה על הטיול לצידו; יחד היו יוצאים מן הבית, וכאשר התעייפה היו נפרדים – הוא היה ממשיך בגפו, ואילו היא קיצרה את הדרך והמתנה לו בהמשך הסיבוב, וכאשר היה מגיע לשם הייתה מצטרפת אליו, לחלקה האחרון של הדרך.

לעיתים היה נוטל עימו נגן, ובו שמע את שיעוריו של הגאון רבי אשר וייס שליט"א ואחרים, או שירים. לא אחת הצטרף אליו אחד הילדים, זוכה לסיבוב מאושר עם אבא ולשיחה מלב אל לב.

יום המוות מיום היוולדו

איש לא ידע מדוע בחר הרב משה שמעון למסור בפני תלמידיו בתחילת חודש אייר תשס"ו את השיחה המיוחדת על קבלת ייסורים באהבה, מתובלת בסיפורים רבים.

השיחה נאמרה בשעה שהוא כלל לא העלה בדעתו כי בקרבו מקננת מחלה אנושה וכי יומו קרוב!

"יהודי יודע גם לסבול את הצער העמוק ביותר, ואותו צער מוביל אותו שוב להכרה במלכות שמיים", אמר בשיעור ההוא, "לאחר שהוא מעכל את הדברים ומתעשת, שוב אינו רואה בייסוריו אות לריחוק מהקדוש ברוך הוא. להפך, הוא יכול להתייחס לייסורים עצמם כקניין תקף וכדבר שיוביל אותו לקרבה מחודשת עם הקדוש ברוך הוא. אינני מדבר כאן תאוריה בלבד, אלו מעשים שבכל יום, שפוגש בהם כל מי שעיניו פקוחות..."

אבא אינו מתנהג כרגיל, חשו הילדים לאחר חג הפסח אך לא ידעו להצביע על מוקד הבעיה. הרב מירניק מסר שיחות ולמד כהרגלו, אולם מדי פעם השתבש משהו בתפיסת הזמן שלו. ליל הסדר בשנה ההיא, נזכרו, הסתיים מהר מן הרגיל. בתחילת הזמן הגיע הרב משה לשיעור באיחור רב, וכן נשאר בביקור קרובים ובשמחות מעבר לזמן המקובל ועוד.

הילדים שוחחו בינם ובין עצמם וכן עם בני זוגם ותהו: האם אבא הזדקן? האם המשכנתאות שנטל כדי להשיאם לוחצות עליו במיוחד? הם אף התקשרו להוריהם לברר בעדינות את העניין.

גם רעייתו לאה ביקשה ממנו להיבדק אצל רופא, אך הוא סירב.

הרב מירניק עם נכדתו הראשונה

מדהים היה לגלות, שגם בימים אלו ניצבה רעייתו הנאמנה לצידו. כל איחור או ביקור חריג נדונו אצלה לכף זכות אמיתית והיו מבחינתה בסדר גמור!

בט"ז באייר התווכח אבא עם ילדיו על היום הנכון של ספירת העומר, ושוב צצו סימני השאלה המתמיהים.

באותו יום יצאו הרב ורעייתו לשמחת אירוסין של תלמיד, והנה התברר כי הרב טעה במקום השמחה... כדי לנצל את היציאה למרות הכול התקשר לתלמידו הוותיק ר' עמוס דייקן, שהתגורר בקרבת מקום, ושאלו אם יוכלו לקפוץ לביקור.

"מובן שלא היה קץ לשמחתי", מספר הרב דייקן. "כעבור דקות אחדות הגיעו הרב והרבנית. ישבנו עימם זמן רב, כשהרב מדבר על חינוך ילדים והרבנית מסייעת, אנו שואלים והם עונים, וכמובן מביאים מדרשים ותימוכין מן הגמרא. והנה ציטט הרב גמרא וציין את מקורה. הרבנית, שהיטיבה לדעת את תורת בעלה, שאלה בעדינות: 'מוישה, האם זה לא כתוב בדף זה וזה?' 'המחלה, שהתגלתה רק כעבור יומיים, פגעה באזורי זיכרון מסוימים וגרמה לטעותו ולכך שרק לאחר שלוש שעות ביקור נזכר הרב שהוא מוזמן בעצם לאירוסין בשכונת רמות..."

בי"ז באייר לעת ערב (ליל ל"ג בעומר) יצא הרב מירניק לשמחה משפחתית בבני ברק, במכונית של ידידו הרב אוסטרוב. בתחילת הנסיעה חש ברע, אולם המשיך והשתתף באירוע. בשעת השמחה חשו ילדיו שהיו שם, כי דבר מה אינו תקין אצל אביהם. הבן הבכור דיווח על תחושה זו לאימו, והיא ביקשה ממנו שבדרך חזרה לירושלים ישב ליד אביו וינסה לשכנעו ללכת להיבדק. בתחילת הנסיעה לירושלים פנה הבן ואמר: "אבא, משהו לא בסדר, אתה צריך ללכת להיבדק..." להפתעתו של הבן הגיב אבא מיד: "נו, אם גם אתה חושב כך, כנראה אין לי ברירה".

משניתנה ההסכמה חייגה לאה מיד לר' בני פישר, ולאחר שתיארה לו את המצב הורה להם לפנות מיד למיון. כך ירדו השלושה מהאוטובוס בכניסה לירושלים ופנו במונית לבית החולים הדסה עין כרם.

הנירולוג שבדק אותו לא גילה ממצא חריג, אולם הבן התעקש: "ההתנהגות של אבא שונה מכפי שאני מכיר", והאב נשלח לבדיקות נוספות ומעמיקות.

תוצאות הבדיקות הגיעו למחרת היום וחשפו את שנבצר מהנירולוג לגלות. התברר כי בריאותיו של הרב מירניק צמח גידול ממאיר ושלח גרורות לראש. "זו הפעם השנייה שמתקיים בי מאמר חז"ל 'אף על גב דאיהו לא חזי - מזליה חזי'", הגיב הרב מירניק עם היוודע התוצאות. "הפעם הראשונה הייתה לפני שתיים-עשרה שנים, כאשר בראש חודש אלול תשנ"ד נשאתי שיחה בנושא הקדיש, ובסופו של אותו שבוע, בליל שבת ו' באלול, נלקח לעולמו נחום בני הקטן. הפעם השנייה היא כעת; נשאתי דברים בעניין קבלת הייסורים ויהי רצון שאזכה להיות נאה דורש ונאה מקיים..."

"כשהגיעה תשובת ה-C.T. הבין אבא מיד במה המדובר", סיפרה לאה רעייתו, "ומיד אמר לי: 'לאה, אנחנו מקבלים עלינו - הכול בשמחה!'"

באותם רגעים ישב לידו אחד מתלמידיו, ר' ראובן נידם, שכמעט לא מש ממיתו. פנה אליו הרב מירניק ואמר: "כאשר עמד רבי שמחה בונים מפשיסחא לעזוב את העולם שמע את אשתו בוכה. אמר לה: 'הלוא כל חיי לא עסקתי אלא בדבר זה, שאדע כיצד למות, ואת בוכה?'" מילים אלו היו מכוונות לרעייתו יותר משהיו מכוונות לתלמידו, ונועדו לחזקה, להעצימה ולצקת בה כוחות לימים שיבואו...

"עמדתי בצד ושמעתי איך הרופא מודיע לרב על מחלתו ועל כי ימיו ספורים, והדקות האלה היו בעיניי כנצח", מספר התלמיד ר' עמוס דייקן. "כאשר יצא

פסח תשמ"ט, הרב מירניק
בכרם ביבנה

הרופא הייתי אפוף כאב. קרבותי לרב, והוא אמר לי: 'הגמרא בחגיגה דף יג מספרת על ארבעה שנכנסו לפרדס... וכולם ניזוקו חוץ מרבי עקיבא. כאשר סרקו את בשרו בסוף ימיו, אמר לתלמידיו: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה "בכל נפשך – אפילו נוטל את נשמתך", אמרתי: מתי יבוא לידי ואקיימו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימו? 'מסביר רבי צדוק הכהן מלובלין שאמר רבי עקיבא לתלמידיו: כל ימי הייתי מגיע עד כלות הנפש בקריאת שמע, אולם נאלצתי להפסיק את הדבקות כדי שלא תפרח נשמתו ואעבור על הצו "ונשמרתם". כעת, בשעה שסורקים את בשרי במסרוקות ברזל, ממילא עומדת נשמתו לעזוב את גופי, ולכן יש לי אפשרות לדבקות עצומה בקדושה בריך הוה, ולא אעשה כן?'

"וכאן המשיך הרב ואמר: 'הנני מוכן ומזומן ללכת לראות פני שכינה, שכל ימיי חייתי לכך!' ובדברו ניגרו דמעות על לחייו. דברים אלו הטביעו בי רושם עז! למדתי לראות כיצד נראים חייו של אדם גדול שדבוק בהשם!"

"ביקרנו אותו בדיוק בזמן שקיבל את הידיעה הנוראה", סיפר הגאון רבי שלמה זעפרני, ראש ה'כולל', "והוא אמר לנו: 'קיבלתי שמועה לא נעימה, אבל אין להם לרופאים רשות אלא לרפא', וביקש מאיתנו לומר למענו רק פרק אחד של תהילים בכל יום, והעיקר – בשמחה".²

עוד זכר לבקש למסור לפלוני ולאלמוני, מכריו שחוו טרגדיית פטירה בשנים עברו, שלא יבואו לבקרו, כדי שלא יתעוררו בהם זיכרונות קשים ויצטערו.³ "לאחר ששמעתי שהרב חולה", מספר תלמידו הרב יגאל רזיאל, "התקשרתי לשוחח עימו. והנה מצאתי את עצמי בוכה, ואילו מעברו של הקו – הרב, שהיה איתן ברוחו, מעודד אותי!"

באחד הימים סיפר לו תלמיד סיפור מבדח שיש בו מוסר השכל, כדי לעודדו.

2 מתוך הספר.

3 מתוך הספר 'בשלושים', תלמידו הרב שמעון יצחקי.

הרב מירניק, שכל העת עמדה טובת הזולת לנגד עיניו, פנה מיד לבתו ואמר לה: "יש כאן סיפור שאפשר לספר לפלוני כדי לשמחו ולעודדו..."⁴ "כאשר הציעו הרופאים להתחיל בטיפול, איש לא דיבר על ריפוי..." מספרים הילדים, "כל מה שדובר בין הרופאים היה הסיכוי להאריך את ימיו בחצי שנה בלבד..."

בימים ההם הציע אחד ממכריו של הרב לזנוח את הטיפול הקונבנציונלי ולפנות לטיפול אלטרנטיבי. בסוגיה קשה כזו לא אבה הרב מירניק להכריע, וביקש מידידו הרב זעפרני לגשת ולשאול מה דעת פוסק הדור. לאחר שנשאל הורה הרב אלישיב לפנות לטיפול הקונבנציונלי, והעניין ירד מעל הפרק.

בימים שלאחר גילוי המחלה הציע הרב זעפרני לרב מירניק לקבל עליו, כסגולה לאריכות ימים, להוציא לאור ספר מחידושי. הרב מירניק קיבל את המלצתו והחליט שמכיוון ששיעוריו בהלכות תשובה מסודרים וידרשו אך מעט הכנה לדפוס – יוציא ספר העוסק בהלכות אלו. לדאבון הלב לא הספיק ר' משה שמעון להגשים את רצונו, אולם רעייתו התמסרה לעניין, וכבר בחודש אלול ראה אור הספר, כראשון בסדרה.

שבת היא מלזעוק

לאחר הבדיקות השתחרר הרב לביתו ביום חמישי כ' באייר, מלווה בתרופות חזקות ששיפרו את הרגשתו. תלמידיו הנאמנים התקבצו ביום חמישי בערב בביתו, כדי לשמוע ממנו שיעור על הסוגיה. באותו שיעור דיבר על עניין "פטור מן הדבר ועושה אותו", כשהוא מקשר את הדברים למצבו. "יש לכם שכר הליכה, על שבאתם לבקרני היום ולשמוע תוספת דברי תורה, ואף לי יש שכר הליכה, שבאתי מבית החולים לבית..." אמר להם.⁵ באותו ערב בסלון ביתו, עם משתתפי השיעור יחדיו, אמר הרב מירניק פסוק בפסוק את פרק ק"ב בתהילים "תפילה לעני..." וכאשר הגיע למילים "עניה בדרך כוחי קיצר ימי..." נשבר קולו.

למחרת הצטרף לתפילת רבים נרגשת, שנערכה בצוהרי יום שישי כ"א באייר בכותל המערבי. כסגולה לאריכות ימים הוסיפו לו את השם יחזקאל.

4 הרב יגאל רזיאל בתום השלושים.

5 'תפארת למשה' עמ' נו.

עם ידידו הרב
אפרים צמל

הרב גולדוויכט עם
בן דודו הרב דוד אליאך

הרב מירניק עם
בן הדוד ר' נחמיה
אוסטרובסקי

את השם יחזקאל בחר הרב מירניק מתוך שני השמות – חזקיהו ויחזקאל – שהציע הרב שנשאל בעניין. "לחזקיהו נוספו חמש-עשרה שנה בלבד, ואני מתפלל ליותר", אמר הרב מירניק ובחר בשם השני.

"געינו כולנו בבכייה", סיפר הרב זעפרני, "לא יכולנו להתאפק! לא יכולנו לעצור את הדמעות, לא היינו מסוגלים להאמין שאנו אומרים תהילים על ר' משה. אחר כך, בבית החולים, הוא אמר לנו שריגש אותו במיוחד הפסוק 'הודיעני ה' קצי ומידת ימי – מה היא, אדעה מה חדל אני... טפחות נתת ימי! ומאז הרגיש שכל חייו נעצרים והוא מתחיל ללכת טפח אחר טפח עם הקדוש ברוך הוא!"⁶ "לפי הבנתי", התבטא, "יש לי עוד מה לעשות פה, אבל עם הקדוש ברוך הוא לא אתווכח על כך..."

עוד זכה לקיים באותו יום את מצוות כיסוי הדם, בחצר ביתו. "זכינו בשבת מדהימה!" נזכרים הילדים שהגיעו עם בני משפחותיהם לשהות לצידו כל השבת. "בליל שבת מסר אבא שיחת חיזוק בישיבת 'אש התלמוד' לבעלי תשובה, בראשות תלמידו הרב רוני אריא, בבוקר הלכנו עם אבא לכותל, ובסעודה שלישית שרנו כולנו יחד במשך שעה ארוכה..." גם בזמן הבלתי פשוט הזה זכרה לאה להגן על אמה; היא לא עדכנה אותה במצב, ונזהרה מאוד שלא להשתמש בנוכחותה בשם 'יחזקאל', שהוסף לבעלה.

לאחר צאתו של תלמיד מסור שהגיע לביקור, הפטיר הרב מירניק: "אני מקווה שבשמיים יראו שיש לי עוד מה לעשות בעולם הזה..." לאה מיהרה להסות אותו, כדי שאמה לא תשמע ותתהה על הדברים. "אבא, החזק תמיד, נהיה פתאום החלש, זה שאנו צריכים לחזק. הרגשתי שאבא יודע שהוא חי בצל המוות", מעיד בנו ר' שמואל.

קרדיט: CC BY-SA 4.0

רבי חיים קניבסקי

במוצאי שבת נסע הרב מירניק לגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א כדי לקבל ברכה. "זהו חתנו של רבי חיים יעקב גולדוויכט", הציגו חתנו. "החזון איש החזיק אותו כתלמיד חכם גדול!" הגיב רבי חיים.

מפתח אישים

כולל תמונות ומסמכים

השמות, כולל שמות רבנים וגדולי תורה, סודרו בסדר ה-א"ב ובלא שום תארים.
לא נכללים במפתח ההורים והסבים של בני משפחת מירניק.

א

אבא שאול בן ציון	175	אנגלרד אפרים	541, 470
אבלסון חיים	340, 327	אנגלרד ליבי	438, 437, 406, 394, 266
אדלר אלכסנדר	406, 344		532, 523, 521, 519
אדלר סיני	268, 263, 184	אפרתי יוסף יקותיאל	254, 220, 176
אדלר ראובן	338, 332, 330	אפשתיין שושנה	414
אהרון אחינועם	459, 454, 453, 448, 444	אפשתיין אלכס	439
	521	אריכא רוני	516, 454, 450, 443
אוברמייסטר יצחק	185	ארלנגר גד	426
אוירבך אברהם דב	467, 466	ארלנגר שלווה	39, 25
אוירבך ברוך	381	אשרי אפרים	141, 140
אוירבך שלמה זלמן	358, 246, 236, 207, 206		
אונגרביץ יצחק הלוי	310, 309		
אונטרמן איסר יהודה	175		
אוסטרום ישעיהו	512, 487, 426		
אוסטרובסקי	515, 298, 290		
אורנשטיין אברהם	426, 425		
אזרחי ברוך מרדכי	373, 371, 367, 366, 159		
	483, 377		
אזרחי יצחק	543, 366, 215		
אייל שמואל	197		
אילן דוד יעקב	488		
אליאך פינחס	36, 25		
אליאך שלמה יוסף	25		
אליאך דוד	515		
אליהו מרדכי	205, 203		
אליהו עמנואל	461, 460, 452		
אליעזרוב דב	206, 205		
אלישיב יוסף שלום	456, 365, 246, 206, 176		
	514, 470		
אלתר ישראל, ה'בית	215, 155, 84, 66, 54		
ישראלי			
אלתר פנחס מנחם,	54		
ה'פני מנחם'			

532, 285	דולגין חוה (אייזנברג)	467, 264, 175	ברייאר נחום דב, מבאין
465, 464	דיאמנט נחום	295, 294	ברייטער יצחק
376	דיייד יונתן	25	ברים הינדא
511, 477, 463, 455, 400	דייקן עמוס	235, 234, 216, 25	ברים חיים
525, 519, 512		216, 27, 25	ברים יהושע
263, 254, 205	דימנטמן משה חיים	464	ברכה אליהו
342	דיסלר רפאל	153	ברנשטיין יצחק
238, 157, 65	דסלר אליהו אליעזר	74, 71	ברקוביץ גרשון
322	דרובינר חיים	74, 71	ברקוביץ פסח
197, 168	דרורי יעקב		ג
169	דרורי צפניה	332	גוטהלף משה
238, 172	דרייפוס יאיר	539, 484, 477	גוטפריד נעמי
	ה	465	גולדברג אברהם
334	האלצמן מלך	483, 476, 470, 401	גולדוויכט אברהם
67	הגר חיים מאיר, ה'אמרי חיים'	220, 36, 34, 27	גולדוויכט דוד
263	הדרי חיים ישעיהו	400	גולדוויכט דניאל
377, 376, 238, 229, 228	הוטנר יצחק	40, 34, 27	גולדוויכט יהודית
396		190, 174, 159, 118, 28	גולדוויכט יוסף
299	הורוויץ שמואל	353, 266, 265, 262, 216	
233	הימלסדורף בני	526, 484, 414, 379, 377	
426	הלל יעקב	541, 540	
285	הלר חנה (רוזנברג)	435, 433	גולדוויכט ישראל
196	המר זבולון	414, 413	גולדוויכט מאיר
496, 426, 388	הרטמן עזרא	167, 64	גולדשמידט אליעזר
445, 442, 417	הריסון דוד	364, 342	גולובניץ אריה
39	הרצוג יצחק הלוי	161, 160	גינזבורג אליעזר
	ו	119, 118, 117, 116, 115	גלאזמן יצחק
149	וואזנר שמואל	123, 122, 120	
229, 108, 107, 74	וולבה שלמה	54	גליס יעקב
36	וויזנפלד דב בעריש, מטשיבין	53	גליס ישראל
510	וויס אשר	330, 329	גליק זהבה
72	וילנסקי דוד משה	104, 103, 97, 91, 89, 88	גרודז'ינסקי חיים עוזר
426	וילנסקי יצחק	77	גרובובסקי ראובן
408	ולדנברג ברכה	148	גרסברד אבא
523	וסרמן איתמר	239	גרינברג בלהה
102	וסרמן אלחנן	536, 233	גרינברג מרדכי
504, 416, 413	וסרמן אתי	299	גרינוואלד ירחמיאל
524, 475	וסרמן עמוס	458, 454, 433, 422	גרסטל אליהו
283, 280, 278	וסרמן רינה (פייר)	498, 423, 385, 236, 158	גרסטל חנה
39	ורנר נחמה רחל (רבינוביץ)		ז
78	ורשבסקי אברהם	57, 56	דבורץ ישראל זיסל
		148	דביר יהודית (גרבוז)
		385, 285	דויטש זיוה (סורוצקין)
		468, 467, 433	דויטש נחמי

225, 201, 200	יעקובוביץ עמואל	ז	
439	יפה'ן אהרון	ז'ק אלחנן	347, 110, 90, 74
513, 445, 443	יצחקי שמעון	ז'ק אלכסנדר	146
	כ	ז'ק אריה	146
189	כהן מנחם	זברי יעקב יוסף	90, 88, 86
390, 334, 333, 323	כהן חנה	זוליאיר אלתר יהודה	84
388	כהן משה	זורייבין אפרים	488, 487
162, 149, 148	כהנמן יוסף שלמה	זילברברג אילת	394
205	כץ יהושע	זילברמן הינדע	145, 74, 71
	ל	זילברמן סלמון	435, 414, 147
297	לאופר אהרן בנימין	זילברשטיין יצחק	201, 163
393, 297	לאופר שרה	זמבא מנחם	98
194, 160	לוינשטיין יחזקאל	זעפרני שלמה	514, 513, 452, 446, 442
62	לוינ גרשון		520, 517, 516
479, 64, 44, 33, 30	לוינ אריה	זקס אסתר רבקה (שולמן)	144, 143, 142
64	לוינ שמחה שלמה		
276	לוינגר שרה (שפיגלר)	ח	
75	לוינסון צבי הירש	חבשוש ארלן נעמי	478
281, 280, 279, 277, 273	לוסטגי שאול	חדש מאיר	153, 151
285		חדש משה מרדכי	373, 195
426	לופיאנסקי אהרן	חזנוביץ דוד	99, 96, 88, 87, 81, 78
78, 76	ליבוביץ חסיה		111, 106
80, 79, 77, 76, 74, 73, 72	ליבוביץ ירוחם	חזנוביץ חנה בתיה	385, 106, 99, 96, 94, 88
85, 83, 81		חיון מיה	501, 484, 474, 410, 409
132, 79	ליבוביץ ישראל		525
44	ליבוביץ ברוך בער	חייט פייגא	155
149, 148	ליברמן הלל	חינסקי ישראל	373
426	ליוואוויץ יעקב	חפץ ברוך	346
357, 356, 355	לייבוביץ יהודה	'חפץ חיים', ישראל מאיר 13, 75, 76, 78, 79, 83	
383, 382	לייזרזון צירה	הכהן מראדין	539, 410, 112, 108
202	ליכטנשטיין אהרן	חרל"פ יעקב משה	45, 44, 42, 36
443, 442, 441, 400, 342	לינטשנר משה	ט	
454, 450, 446, 445		טויב אברהם צבי	365
145, 74	ליפשיץ מרים	טוקצ'נסקי יחיאל מיכל	47, 42, 40, 38, 32
	לנדא אברהם אביגדור,	טירר ברכה (דימנט)	276
157	מסטריקוב	טרופ נפתלי	81, 78, 77
149	לנדא דב		
539, 538, 504, 395	לשינסקי חסיה	י	
314	לשצ'ובר	יאקב אברהם ישעיהו	432
	מ	יאקב גיטי	492, 480, 393
282, 278	מאירוביץ ציפי (פראגר)	יגל שבתאי	91
101, 77	מאלין לייב	יוסף עובדיה	451, 209, 208
477	מדמוני אילת	ילין אברהם	296
283	מדן רותי (שמואלי)	ילין שמואל חיים	296
		יעקובוביץ אברהם מאיר	64

ס		297 מורגשטון יצחק זליג
39 סגל רפאלה (רום)	383 מחלב שרה	347 מילבסקי
97, 51 סולובייצ'יק דוד	101 מילקובסקי חיים	150, 148 מילר טובה (בלומנקרץ)
55, 54, 53, 52, 51, 50, 49 סולובייצ'יק יצחק זאב	434, 427, 422, 407, 388 מירניק איתיאל	503, 498, 496, 494, 477 מירניק בנימין
98, 97, 77, 61, 60, 57 (הרב מברסק)	426, 424, 392, 386, 383 מירניק יוסף	527, 475, 453 מירניק ישראל עזרא
151 סולובייצ'יק יושע בער	216, 177, 62, 57, 53, 40 מירניק נתנאל	394, 392 מירניק צבי
77, 76 סוקולובסקי משה,	534, 423, 405 מירניק רותי (פרידמן)	537, 497, 481, 402, 394 מירניק רותי (פלך)
ה'אמרי משה'	543, 538, 529, 503 מירניק שמואל	527, 477 מירניק שרה
148 סוקל פוריה (רוטשילד)	500, 494, 492, 441, 419 מישקובסקי אליהו	153 מישקובסקי דוד
477 סינקלר	542, 534, 516, 501 מליק מלכה (רובין)	341 מלמד זלמן
505, 503, 483 סלייטר שפרה	541, 540, 539, 538 מלצר איסר זלמן	196 מלר אלימלך
320 סלפושניק יונה	152, 55, 54 מלר שמעון יוסף	152, 55, 54 מן ההר חיים
320 סלפושניק רחל	169 מן ההר שלמה	459, 340 מנדלוביץ שרגא פייבל
341 סנדומירסקי שמעון	63, 62, 47, 44, 32, 30 מצגר יונה	441, 77 מרגליות יחזקאל
204 סנט צבי	172, 160, 152, 151, 150 מרדכי	300, 299 נאמן יעקב
426 ספרין נתנאל מקמארגא	196 נאמן נח	226 נאמרי מרדכי
332, 330 סקס ברכיה	51 נגר שושנה (היימן)	269, 262, 223 נויגרשל לאה (פירסטמן)
76, 75 סרנא יחזקאל	281 נויגרשל מרדכי	450 נחמני הדסה
ע		383 נידם ראובן
521, 381 עדס יהודה	509, 462, 449, 448, 442 נייען יעקב	512
43, 42, 41 עוזיאל בן ציון חי	265	
356, 282, 276, 275, 157 עמית ציפי		
471		
פ		
535, 272, 149, 147 פוברסקי ברוך דב		
148, 147, 102, 101, 72 פוברסקי דוד		
376, 364, 232, 157, 150 פוברסקי ירוחם		
364 פוברסקי לאה		
158, 147, 100, 82, 77, 75 פוזן רפי		
276, 273, 272, 168 פוחוביץ צבי		
272, 198, 188, 181, 180 פורת חנן		
265 פיינשטיין מיכל		
238, 201 פיינשטיין משה		
50 פינוס רחל		
315, 314, 224, 216 פינוקל אליהו ברוך		
279, 274 פינוקל אליעזר יהודה		
426 פינוקל אריה		
541 פינוקל בייניש		
520 פינוקל ליזר יודל		
453, 426 פינוקלשטיין שרה (קנל)		
215, 151, 103, 101, 83		
279		

386, 100, 81	קפלן בנימין	28	פישר ישראל יעקב
81, 80, 77	קפלן בער לייב	425	פלאי שלמה
100	קפלן ירוחם	185	פליטניק פרץ
78	קפלן חיה רשל	64	פלצינסקי אליעזר
168, 96, 80, 75	קפלן טויבע לאה	532, 273	פראנק עליזה
, 79, 78, 77, 76, 75, 74	קפלן ישראל חיים	382, 108	פרבשטיין אסתר
, 275, 147, 146, 119, 103		426	פרבשטיין דניאל
504		482	פרוש מאיר
82, 75	קפלן רחל	482, 480, 231	פרוש מנחם
326, 324, 319	קצוביץ זלמן	110	פריד שמואל
90	קצור מאיר	, 221, 177, 169, 55, 34	פרידמן יעקב ב'
, 426, 424, 415, 404, 402	קרליבך בנימין	, 394, 236, 230, 223, 222	
539, 526		486, 436	
72	קרליץ יצחק	283	פרידמן חנה (רענו)
55	קרליץ שלמה	114, 84	פרלוב אלימלך
71	קרליץ שמריהו יוסף	491, 453, 384	פרצוביץ נחום
, 61, 60, 59, 57, 56, 55	קרליץ אברהם ישעיהו,	301	פרקמן שרגא פייבל
, 121, 74, 72, 71, 67, 62	ה'חזון איש'		
, 162, 161, 160, 150, 146			צ
, 191, 171, 169, 168, 163			צוקר משה
516, 238		480, 426	ציגלמן אהרן לייב
		300, 299, 297, 295	צינווירט חוה
		24, 23, 22	צמל אפרים
		515	צ'צ'יק ד"ר
		50	
	ר		ק
20	רבינוביץ אברהם מרדכי	461, 449, 446	קאופר שלמה
236	רבינוביץ פישל	344	קוטלר אהרן
255	רובינשטיין רבקה	79	קוסובסקי יצחק
464, 422, 268	רובינשטיין שושנה	, 526, 504, 477, 468, 422	קופולוביץ ברכה
265	רוזובסקי יוסף	527	
364, 49, 47, 44	רוזובסקי שמואל	374, 371, 285	קופרמן יהודה
309	רוזין קלמן	296, 178, 167	קוק אברהם יצחק
169	רוזן ישראל	167	קוק צבי יהודה
148	רוזנברג לאה	183	קוק שמחה
	(גרודזינסקי)	336	קורמאן יצחק מאיר
472, 387, 285, 280, 277	רוזנברג מרים (זיו)	487, 354, 345	קייזר מייק
, 302, 301, 299, 298, 290	רוזנטל גיטל (מירניק)	, 386, 273, 270, 214, 169	קיציס שולמית
303		, 467, 464, 431, 404, 400	
238, 153, 50, 28, 27	רוזנטל יעקב ניסן	532, 470	
, 334, 333, 325, 324, 323	רוט אברהם שלמה	326	קלוגר שלמה
390, 347, 340	הכהן	197	קלי יעקב
148	רוטברג (קרליץ) שרה	204, 172	קליין אלי
521	רוטנברג הלל	541, 516, 395, 156	קניבסקי חיים
171	רוטשטיין דב צבי	188	קניבסקי יעקב ישראל
25	רוקח אלעזר	96, 80, 77	קפלן אברהם פייבל
25	רוקח בנימין זאב	112, 110, 108, 104, 75	קפלן אליעזר זאב
25	רוקח יוסף יצחק		
218	רוקח יששכר דב,		
	מבעלזא		

כל רוחות שבעולם

346	שטרן יעקב	25	רוקח משה
174	שילה דניאל	513, 456, 449, 447, 402	רזיאל יגאל
102, 101	שימנוביץ נח	517, 514	
364, 216, 176, 86, 84	שך אלעזר מנחם	270, 212	ריבלין אברהם
147, 145, 74, 71	שולובסקי (ברקוביץ)	385	ריבלין צילה
	פעשע (פסיה)	159	רפאל יצחק
274	שליטא דבורה (וינברג)		ש
519, 453, 439, 438	שמואלביץ רפאל	25	שווייצר צפורה
336	שמורזיקס אהובה	346, 344, 342, 341, 234	שוורצמן דב
203	שמיר יצחק	500, 358, 353	
226	שניצר שמואל	233, 163, 50	שולזינגר משה מרדכי
203, 179	שפירא אברהם	145, 143, 142, 141	שולמן חיה מרים
148	שפירא דינה (ברגמן)	141	שולמן מרדכי
346	שפירא ברוך	64	שולמן נתן צבי
198	שפירא דוד	181	שטיגליץ ישראל
520, 434, 344	שפירא משה	283, 280, 278	שטיגליץ שושנה
518, 380, 364	שפירא משה מנחם		(טרופר)
44	שפירא משה שמואל	353, 345	שטיינברגר ישעיהו
282	שפירר שושנה		אלכסנדר
	(הרטשטיין)	283, 281, 274, 233	שטרן חוה (גרינפלד)
159, 145, 141, 65, 64	שר אייזיק		
238, 210, 162			